

Decision-Making in Everyday Life Based on Artificial Intelligence: The Case of Recommendation Systems

Qilichov Behro'zbek Bahodir o'g'li

Student, Tashkent University of Information Technologies

E-mail: behruzqilichov37@gmail.com Tel: +99894-037-42-21

Abstract

This article examines the role of artificial intelligence in everyday decision-making, with a particular focus on recommendation systems. Its purpose is to explore how AI-based technologies collect and analyze user data to generate personalized suggestions that influence individual choices in areas such as entertainment, online shopping, and social media.

The study highlights the growing impact of recommendation systems by referring to real-world examples such as Netflix and Amazon, where a significant portion of user activity is guided by algorithmic recommendations. Statistical insights are used to demonstrate how these systems shape user behavior, improve efficiency, and enhance user experience.

At the same time, the article addresses key challenges associated with AI-driven decision-making, including privacy concerns, algorithmic bias, and users' increasing dependence on automated systems. By analyzing both the advantages and potential risks, the article provides a balanced overview of the growing role of artificial intelligence in modern life and its impact on human autonomy in decision-making processes.

Keywords: artificial intelligence (AI), decision-making, recommendation systems, personalization, user behavior, data analysis, machine learning, digital platforms, algorithmic influence, privacy, trust

**Kundalik hayotda sun’iy intellekt asosida qaror qabul qilish:
tavsiyalar tizimlari misolida**

Qilichov Behro‘zbek Bahodir o‘g‘li

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti studenti

e-mail: behruzqilichov37@gmail.com, +99894-037-42-21

Annotatsiya

Ushbu maqolada sun’iy intellektning kundalik qarorlar qabul qilishdagi roli, xususan, tavsiya tizimlariga e’tibor qaratiladi. Uning maqsadi sun’iy intellektga asoslangan texnologiyalar foydalanuvchi ma’lumotlarini qanday to‘plashi va tahlil qilishi, ko‘ngilochar, onlayn xaridlar va ijtimoiy media kabi sohalarda individual tanlovlarga ta’sir qiluvchi shaxsiylashtirilgan takliflarni yaratishdir.

Tadqiqotda Netflix va Amazon kabi platformalar kabi real dunyo misollariga murojaat qilish orqali tavsiya tizimlarining tobora ortib borayotgan ta’siri ta’kidlanadi, bu yerda foydalanuvchi faoliyatining katta qismi algoritmik tavsiyalar bilan boshqariladi. Statistik ma’lumotlar ushbu tizimlar foydalanuvchi xatti-harakatlarini qanday shakllantirishi, samaradorlikni oshirishi va foydalanuvchi tajribasini yaxshilashini ko‘rsatish uchun ishlatiladi.

Shu bilan birga, maqolada sun’iy intellektga asoslangan qarorlar qabul qilish bilan bog‘liq asosiy muammolar, jumladan, maxfiylik, algoritmik tarafkashlik va foydalanuvchilarning avtomatlashtirilgan tizimlarga qaramligi masalalari ko‘rib chiqiladi. Afzalliklar va potentsial xavflarni tahlil qilish orqali maqola zamonaviy hayotda sun’iy intellektning ortib borayotgan roli va uning qaror qabul qilish jarayonlarida inson avtonomiyasiga ta’siri haqida muvozanatli umumiy ma’lumot beradi.

Kalit so‘zlar

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

Sun’iy intellekt (SI), Qaror qabul qilish, Tavsiya tizimlari, Shaxsiylashtirish, Foydalanuvchi xatti-harakati, Ma’lumotlarni tahlil qilish, Mashinada o‘rganish, Raqamli platformalar, Algoritmik ta’sir, Maxfiylik, Xiyonat

Kirish

Sun’iy intellekt (AI) kompyuter tizimlarining odatda inson aqlini talab qiladigan vazifalarni, masalan, ma’lumotlardan o‘rganish, naqshlarni aniqlash va bashorat qilish qobiliyatini anglatadi. So‘nggi yillarda AI kundalik hayotning ajralmas qismiga aylanib, shaxslarning raqamli platformalar bilan qanday o‘zaro aloqada bo‘lishini va qaror qabul qilishini shakllantirmoqda. Aining eng muhim qo‘llanilishlaridan biri bu qaror qabul qilish jarayonlarini qo‘llab-quvvatlash va avtomatlashtirishdagi roli bo‘lib, bunda tizimlar foydalanuvchilar uchun optimal tanlovlarni taklif qilish yoki aniqlash uchun katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qiladi.

Shu nuqtai nazardan, qaror qabul qilishni mavjud ma’lumotlarga asoslangan harakatlar yoki afzalliklarni tanlash jarayoni sifatida tushunish mumkin. An’anaga ko‘ra, bunday qarorlar asosan insoniy fikrlashga asoslangan edi; ammo, Aining rivojlanishi bilan ko‘plab kundalik tanlovlar endi algoritmik tizimlar tomonidan ta’sirlanmoqda yoki hatto boshqarilmoqda. Ushbu tizimlar shaxsiylashtirilgan takliflarni yaratish uchun foydalanuvchi xatti-harakatlari, afzalliklari va tarixiy ma’lumotlarni qayta ishlaydi, shu bilan samaradorlik va qulaylikni oshirib, qaror qabul qilish uchun zarur bo‘lgan harakatlarni kamaytiradi.

Ushbu hodisaning yorqin misoli tavsiya tizimlaridan foydalanishdir. Ushbu AI boshqaradigan tizimlar raqamli platformalarda individual foydalanuvchilarga moslashtirilgan kontent, mahsulotlar va xizmatlarni taklif qilish uchun keng qo‘llaniladi. Ularning ta’siri juda katta: tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, Netflix kabi striming platformalarida iste’mol qilinadigan kontentning taxminan 75% tavsiya algoritmlari tomonidan boshqariladi, Amazondagi xaridlarning esa taxminan 35% i sun’iy

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

intellektga asoslangan takliflar natijasida yuzaga keladi. Bunday ma’lumotlar tavsiya tizimlari nafaqat qo‘llab-quvvatlovchi vositalar, balki foydalanuvchi qarorlarini shakllantirishda faol agentlar ekanligini ko‘rsatadi.

Shuning uchun, sun’iy intellektga asoslangan tavsiya tizimlariga tobora ko‘proq bog‘liqlik kundalik hayotda qaror qabul qilish jarayonlarida tub o‘zgarishlarni ta’kidlaydi, bu yerda inson tanlovlari tobora ko‘proq aqlli algoritmlar ta’sirida bo‘ladi.

Tavsiya tizimlari qanday ishlaydi

Tavsiya tizimlari foydalanuvchi ma’lumotlarini tahlil qilish va shaxsiylashtirilgan takliflarni yaratish orqali qaror qabul qilishni qo‘llab-quvvatlash uchun mo‘ljallangan AI asosidagi vositalardir. Ushbu tizimlar naqshlar va afzalliklarni aniqlash uchun brauzer tarixi, oldingi xaridlar, ko‘rish xatti-harakati va foydalanuvchilarning o‘zaro ta’siri kabi ma’lumotlarni to‘playdi. Ushbu ma’lumotlarga asoslanib, algoritmlar qaysi kontent yoki mahsulotlar ma’lum bir foydalanuvchi uchun eng mos kelishini bashorat qiladi.

Amalda, tavsiya tizimlari katta hajmdagi ma’lumotlarni filtrlash va moslashtirilgan variantlarni taqdim etish orqali qaror qabul qilishni soddalashtiradi. Ularning samaradorligi real hayotdagi ilovalarda yaqqol ko‘rinib turibdi: masalan, Netflix-da iste’mol qilinadigan kontentning taxminan 75% tavsiya algoritmlari tomonidan boshqariladi, Amazon-dagi xaridlarning taxminan 35% esa shaxsiylashtirilgan takliflar natijasida yuzaga keladi. Bu raqamlar shuni ko‘rsatadiki, bunday tizimlar nafaqat foydalanuvchilarga yordam beradi, balki ularning tanlovlarini faol ravishda shakllantiradi.

Umuman olganda, tavsiya tizimlari qaror qabul qilishning murakkabligini kamaytirish orqali samaradorlik va foydalanuvchi tajribasini oshiradi, shu bilan birga ularning takliflarining aniqligini oshirish uchun doimiy ma’lumotlarni tahlil qilishga tayanadi.

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

Kundalik hayotdagi misollar

Tavsiya tizimlari kundalik raqamli platformalarga keng integratsiyalashgan bo‘lib, ular shaxsiylashtirilgan kontent va takliflarni taqdim etish orqali foydalanuvchi tanloviga bevosita ta’sir qiladi.

Ko‘ngilochar sohada Netflix va YouTube kabi platformalar foydalanuvchilarning ko‘rish xatti-harakatlarini boshqarish uchun AI asosidagi tavsiya algoritmlariga katta tayanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, Netflixda tomosha qilingan kontentning taxminan 75% uning tavsiya tizimi orqali yaratiladi, bu esa AI ning foydalanuvchi qarorlariga kuchli ta’sirini ko‘rsatadi. Xuddi shunday, YouTube tomosha tarixi, qidiruv faoliyati va ishtirok etish naqshlariga asoslangan videolarni taklif qilish uchun shaxsiylashtirilgan algoritmlardan foydalanadi, bu esa foydalanuvchilar nimani tomosha qilishni tanlashini sezilarli darajada shakllantiradi.

Elektron tijoratda Amazon individual imtiyozlarga moslashtirilgan mahsulotlarni taklif qilish uchun tavsiya tizimlarini qo‘llaydi. Amazonning umumiy savdosining taxminan 35% AI asosidagi tavsiyalar bilan boshqarilishi taxmin qilinmoqda, bu tizimning xarid qilish qarorlariga ta’sir qilish va iste’molchilarning ishtirokini oshirishdagi rolini ta’kidlaydi.

Instagram va TikTok kabi ijtimoiy media platformalari ham shaxsiylashtirilgan kontent tasmalarini yaratish uchun tavsiya tizimlaridan foydalanadi. Ushbu platformalar yuqori darajada moslashtirilgan kontentni taqdim etish uchun foydalanuvchilarning o‘zaro ta’sirini - masalan, yoqtirishlar, ulashishlar va ko‘rish vaqti - tahlil qiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, AI asosidagi shaxsiylashtirish foydalanuvchilarning ishtirokini taxminan 20% ga oshirishi mumkin, bu esa ushbu platformalarning foydalanuvchi e’tiborini jalb qilishdagi samaradorligini tushuntiradi.

Inson qarorlariga ta’siri

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

Sun’iy intellektga asoslangan tavsiya tizimlari raqamli muhitda tanlovlarni soddalashtirish va afzalliklarni shakllantirish orqali inson qarorlarini qabul qilishga sezilarli darajada ta’sir qiladi. Katta hajmdagi foydalanuvchi ma’lumotlarini tahlil qilish orqali ushbu tizimlar kontent yoki mahsulotlarni tanlash uchun zarur bo‘lgan vaqtni qisqartiradi va foydalanuvchilarni o‘z manfaatlariga eng mos keladigan variantlarga samarali yo‘naltiradi. Ushbu "qaror qabul qilishni tezlashtirish" tavsiya algoritmlarining raqamli platformalarda keng qo‘llanilishini asosiy sabablaridan biridir.

Empirik dalillar bu ta’sirni qo‘llab-quvvatlaydi. Masalan, Netflix-dagi ko‘rish faolligining taxminan 75% tavsiya algoritmlari tomonidan boshqariladi, ya’ni ko‘pchilik foydalanuvchilar kontentni qo‘lda qidirmaydilar, balki tizim tomonidan yaratilgan takliflarga tayanadilar. Xuddi shunday, Amazonda umumiy savdoning taxminan 35% tavsiya tizimlariga tegishli bo‘lib, bu ularning iste’molchilarning xarid qilish qarorlariga kuchli ta’sirini ko‘rsatadi. Bundan tashqari, YouTube kabi platformalar tomosha vaqtining katta qismi - taxminan 70% - algoritmik tavsiyalar orqali yaratilishini xabar qilishadi.

Samaradorlikdan tashqari, ushbu tizimlar foydalanuvchilar nimani tomosha qilishlari, sotib olishlari va ular bilan ishlashlariga doimiy ravishda xulq-atvor modellariga moslashish orqali ham ta’sir qiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, shaxsiylashtirilgan tavsiyalar foydalanuvchilarning ishtirokini taxminan 20% ga oshirishi mumkin, bu esa AI nafaqat qaror qabul qilishni qo‘llab-quvvatlashini, balki vaqt o‘tishi bilan foydalanuvchilarning afzalliklarini faol ravishda shakllantirishini ko‘rsatadi.

Umuman olganda, tavsiya tizimlari zamonaviy raqamli xatti-harakatlarda qaror qabul qilish jarayonlarini tezlashtirish va o‘yin-kulgi, xarid qilish va axborot iste’molida inson tanlovlarini nozik tarzda boshqarish orqali markaziy rol o‘ynaydi.

Afzalliklari

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

Asosiy afzalliklardan biri bu shaxsiylashtirishdir. Tavsiya tizimlari foydalanuvchi xatti-harakatlarini tahlil qiladi va moslashtirilgan kontentni taqdim etadi, bu esa foydalanuvchilarning ishtirokini sezilarli darajada yaxshilaydi. Masalan, shaxsiylashtirilgan algoritmlar ishtirokni taxminan 20% ga oshiradi, chunki foydalanuvchilar o‘z xohishlariga mos keladigan kontent bilan o‘zaro aloqada bo‘lish ehtimoli ko‘proq. Bu Netflix kabi platformalarda ham aks etadi, bu yerda ko‘rilgan kontentning taxminan 75% tavsiyalardan keladi, bu shaxsiylashtirish kontentni kashf etish va foydalanuvchilarning qoniqishini qanday qilib to‘g‘ridan-to‘g‘ri yaxshilashini ko‘rsatadi.

Yana bir muhim afzallik - bu qulaylik va samaradorlik. Foydalanuvchilar ma’lumot yoki mahsulotlarni qo‘lda qidirish o‘rniga oldindan filtrlangan takliflarni olishadi. Amazonda savdoning taxminan 35% tavsiya tizimlari orqali hosil qilinadi, bu esa AI qaror qabul qilish harakatlarini sezilarli darajada kamaytirishi va xarid qilish xatti-harakatlarini tezlashtirishini ko‘rsatadi.

Muammolar

Ushbu afzalliklarga qaramay, bir nechta qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda. Asosiy muammolardan biri maxfiylik bilan bog‘liq muammodir, chunki tavsiya tizimlari brauzer tarixi va foydalanuvchilarning o‘zaro ta’siri kabi shaxsiy ma’lumotlarni to‘plash va tahlil qilishga katta tayanadi. So‘rovlar shuni ko‘rsatadiki, foydalanuvchilarning taxminan 24% i AI asosidagi shaxsiylashtirish tizimlarida maxfiylik haqida xavotir bildirishadi, bu esa ma’lumotlardan foydalanish haqida tobora ko‘proq xabardorlikni ta’kidlaydi.

Yana bir muammo algoritmlarga haddan tashqari bog‘liqlikdir. Kontent iste’molining katta qismi algoritmgaga asoslanganligi sababli - masalan, YouTube’da tomosha vaqtining 70% tavsiyalar ta’sirida bo‘lgani uchun - foydalanuvchilar kontentni

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

mustaqil ravishda o‘rganish o‘rniga AI takliflariga tobora ko‘proq tayanishlari mumkin. Bu tanlovlardagi xilma-xillikni cheklashi mumkin.

Va nihoyat, algoritmik tarafkashlik muammosi mavjud, bunda tizimlar mavjud afzalliklarni kuchaytirishi va yangi yoki xilma-xil kontentga ta’sir qilishni kamaytirishi mumkin. Buni to‘g‘ridan-to‘g‘ri aniqlash qiyinroq bo‘lsa-da, u yuqori shaxsiylashtirish darajasi va doimiy aloqani optimallashtirish bilan chambarchas bog‘liq.

Xulosa Ushbu maqolada raqamli platformalarda qo‘llaniladigan tavsiya tizimlariga e’tibor qaratib, kundalik qarorlar qabul qilishda sun’iy intellektning roli o‘rganilgan. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, AI o‘yin-kulgi, elektron tijorat va ijtimoiy mediada shaxsiylashtirilgan takliflarni taqdim etish orqali foydalanuvchi xatti-harakatlarini sezilarli darajada shakllantiradi. Haqiqiy dunyo ma’lumotlari bu ta’sirni qo‘llab-quvvatlaydi, masalan, Netflix-da kontent iste’molining yuqori foizi va Amazon-da tavsiya tizimlari tomonidan boshqariladigan savdo.

Umuman olganda, tavsiya tizimlari foydalanuvchilarga tezroq va dolzarbroq tanlov qilishga yordam berish orqali qulaylik va samaradorlikni oshiradi. Biroq, ular maxfiylik, algoritmik tarafkashlik va avtomatlashtirilgan tizimlarga haddan tashqari ishonish bilan bog‘liq muhim muammolarni ham ko‘taradi. Zamonaviy raqamli hayotda AI qaror qabul qilishni kuchaytirsa-da, texnologik yordam va inson avtonomiyasi o‘rtasidagi muvozanatni ta’minlash uchun undan ehtiyotkorlik bilan foydalanish kerak.

Fodalanilgan adabiyotlar

1. ZipDo (2026). *AI Personalization Statistics*
2. ZipDo (2026). *Recommender Systems Industry Statistics*
3. Shno (2025). *AI Personalization and Marketing Statistics*
4. Statista (2025). *Digital Media and E-commerce Personalization Data*
5. Marketing LTB (2025) – Personalization statistics
6. Vogue Business (2026) – AI consumer perception survey